

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DELIMITACIÓ
D'ENTORN DE PROTECCIÓ DE
BCIN - M O N U M E N T H.
C A S T E L L D'ESCLANYÀ
BEGUR (BAIX EMPORDÀ)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DELIMITACIÓ
D'ENTORN DE PROTECCIÓ DE
BCIN - MONUMENT H.
C A S T E L L D'ESCLANYÀ
BEGUR (BAIX EMPORDÀ)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrica i arquitectònica
- 2.b. Bibliografia

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument. Definició i delimitació
- 3.b. L'entorn de protecció. Delimitació
 - 3.b.1. Criteris d'intervenció
- 3.c. Normativa
 - 3.c.1. Marc legal
 - 3.c.2. Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació planimètrica
- 4.b. Documentació fotogràfica

Serv. de Patrimoni Arquitectònic
Lleida, 16 de febrer de 1993

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

El monument objecte d'aquest expedient de delimitació del seu entorn de protecció és el **Castell d'Esclanyà**, situat al terme municipal de Begur, al Baix Empordà, protegit pel Decret de 22 d'abril de 1949 sobre protecció de castell espanyols (B.O.E. 5-5-1949) i considerat com a Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Monument Històric, per la disposició addicional primera de la Llei 9/93 del Patrimoni Cultural Català i en la categoria de Monument per la disposició addicional segona de la Llei 16 /85 del Patrimonio Histórico Español.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient. Atesa la seva situació, l'edifici és també una fita que configura una imatge paisatgística d'interès dins del marc que li dona suport. Aquesta consideració fa que a l'hora de la conservació del monument s'hagi de tenir en compte la preservació i integració del seu entorn, en el qual una intervenció inadequada pot provocar perjudicis en la contemplació del monument.

D'altra banda, el marc físic on es troba situat el monument fa que s'hagi de conservar com a medi de preservar el diàleg i la relació ambiental monument-entorn configurada al llarg del temps.

Per totes aquestes consideracions, i d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993, es fa necessari fer una delimitació de l'entorn del monument i establir la normativa d'intervenció mitjançant la qual es realitzi una protecció integral, de tal manera que es possibiliti el necessari equilibri harmònic entre el monument, el paisatge que li dona suport, i el desenvolupament i la millora de la qualitat de vida dels habitants del municipi al qual pertany.

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrico-arquitectònica

El castell d'Esclanyà s'aixeca sobre un petit pujol, formant un conjunt arquitectònic amb l'església de Sant Esteve, al poble d'Esclanyà, al sud-oest del municipi de Begur.

El castell apareix en un document del 1362 on s'esmenten els drets de pescar peixos i corall que tenien els homes del castell d'Esclanyà, tant a la mar del terme d'aquest castell com a la zona marítima que depenia del terme del Castell de Begur.

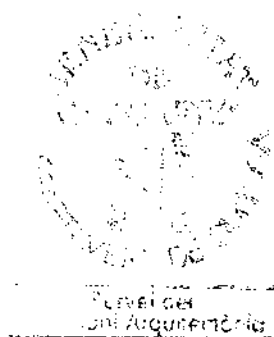
La baronia de Begur, creada arran de la donació del poble de Begur a Bernat de Cruïlles per part de Jaume II, incloïa els llocs veïns d'Esclanyà i Regencós.

Segons el fogatjament de 1365-1370 consta com a propietari dels castells de Begur, Esclanyà i Regencós Gilabert de Cruïlles, essent el seu hereu el seu fill Jofre Gilabert. El 1604 es produí la redempció dels vasalls amb la compra dels drets feudals a Carles de Vilademany i de Cruïlles.

Del castell resta una gran torre massissa de 13 m. d'alçada, de planta rectangular, a la qual s'adossà, el s. XVII, un edifici de dues plantes pel cantó de ponent i, posteriorment, altres dependències de caràcter pagès. A la façana de llevant hi ha un matacà i al seu darrera una obertura d'arc de mig punt adovellat. Sembla que en un temps passat tingué merlets, però només en resten a la banda de tramuntana.

L'església de Sant Esteve d'Esclanyà és esmentada el 1280 amb el nom d'"ecclesie de Asclayano" i el s. XIV amb el de "Santi Stephani de Sclaiano". Malgrat l'escassa documentació que ens ha arribat, cal suposar que la seva existència ha anat sempre lligada al castell d'Esclanyà i a la baronia de Begur.

És un edifici de dues naus amb sengles absis semicirculars i presenta elements de diversa cronologia dins l'època romànica. L'absis de la nau septentrional s'aixeca sobre un basament de lloses sense treballar, vestigi d'un absis d'època anterior, i presenta al centre una finestra de doble esqueixada. El de la nau meridional resta amagat en una gran part per altres construccions.

La façana nord mostra un aparell de pedres ben escairades, on fou tapiada la porta romànica, i a sobre s'aixeca un campanar d'espadanya refet en època barroca.

La façana corresponent a la nau de migdia té un parament de pedres sense escairar, una porta rectangular amb frontó del segle XVIII i una petita rossassa.

2.b. Bibliografia

DD.AA., Els castells catalans, volum II.
Rafael Dalmau Editor (Barcelona, 1969).

DD.AA., Catalunya Romànica, Empordà I, volum VIII.
(Barcelona, 1989).

Joan Badia i Homs, L'arquitectura medieval de l'Empordà, volum I.
Diputació Provincial de Girona (Girona, 1977).

Butlletí del "Archivo Histórico y Museo Fidel Fita", núm. 17.
(Arenys de Mar, octubre 1963).

J. Iglésies Fort, El fogatge de 1365-1370.
(Barcelona, 1962).

Liber Feodorum Maior, I.

Josep Pella i Forgas, Historia del Ampurdán.
(Barcelona, 1883).

Joaquim Pla i Cargol, Plazas fuertes i castillos en tierras gerundenses.
(Girona-Madrid, 1953).

J.M. Pons i Guri, Nomenclàtors de la diòcesis gerundense en el s. XVI.
dins "Anales del Instituto de Estudios Gerundenses", XVII.
(Girona, 1964-65).

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

J.M. Pons i Guri, El fogatjament desconegut de l'any 1358,
dins "Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de
Barcelona", XXX.
(Barcelona, 1963-1964).

Salvador Raurich, De la historia de Bagur,
dins "Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de
Barcelona", XVII.
(Barcelona, 1945).

3. **NORMATIVA**

3.a. El Monument. Definició i delimitació

Es considera Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Monument, Històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993 i la Llei 16/1985, l'edifici anomenat **Castell d'Esclanyà**, al nucli d'Esclanyà, al terme municipal de Begur, Baix Empordà.

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

Atès que la llei 9/1993, en el seu article 11.1.b), estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dona suport ambiental, i atesa la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del monument, es defineix l'àrea delimitada com a l'entorn de protecció del **Castell d'Esclanyà**, a Begur (Baix Empordà), tot valorant i tenint en compte els següents conceptes:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la vialitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.
- e) Anàlisi de l'espacialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i prevista, i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització.
- h) Valoració dels elements sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i privats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes, tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció.

Ordre de prelació: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

L'entorn de protecció del Castell d'Esclanyà, al terme municipal de Begur, consta grafiat al plànol número 2 del present expedient i té la següent descripció:

Ve delimitat per una línia imaginària tancada, que té el seu origen a la cota topogràfica +75 m., a l'encreuament de la vora dreta de la Carretera de Begur a Palafrugell en direcció a Palafrugell, amb la vora oest del camí sense nom, que en direcció nord neix en aquesta alçada topogràfica, i condueix al nucli d'Esclanyà.

Fent un recorregut antihorari d'aquest entorn de protecció, i coincidint amb l'àmbit de la Delimitació de Sòl Urbà definit pel Pla General de Begur, aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Girona en data 22-11-1989, publicat al D.O.G.C. de data 28-02-1990, segueix per l'esmentada vora de la Carretera de Begur a Palafrugell, en direcció nord-est, fins a arribar a la cota topogràfica +83,30; punt en què d'aquesta carretera parteix un segon camí sense nom. La delimitació de l'entorn gira a nord-est per la vora dreta d'aquest camí, fins a arribar a un encreuament de camins situat a la cota topogràfica +82,20.

En aquest punt, la delimitació de l'entorn de protecció del monument segueix coincidint amb l'àmbit de la Delimitació de Sòl Urbà definit per l'esmentat Pla General de Begur, que inclou el Nucli d'Esclanyà, el qual perfila, fins a trobar el camí sense nom esmentat originàriament.

En aquest punt la delimitació de l'entorn de protecció gira a sud, i seguint la vora oest de l'esmentat camí, coincidint amb la Delimitació de Sòl Urbà, fins que aquesta es separa del camí resseguit. La delimitació de l'entorn continua per la vora oest del camí sense nom, fins al seu encreuament amb la Carretera de Begur a Palafrugell, a la cota topogràfica +75, tancant-se l'entorn de protecció del Castell d'Esclanyà.

3.b.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció del béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

3.c. Normativa

3.c.1 Marc legal

- Llei 9/1993 de 30 de setembre, del patrimoni cultural Català.
DOGC 11.10.93
- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/85.
BOE de 25.02.91
- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC 31.01.90
- Decret 267/1991, de 25 de novembre sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC 20.12.91

3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
 - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
 - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
 - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.
2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, **prèviament a la concessió de la llicència municipal.**
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

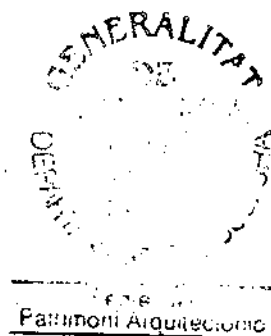
4.a. Documentació planimètrica

1. Delimitació de Sòl Urbà. E: 1/1000
2. Delimitació de l'entorn de protecció . E: 1/500

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

4.b. Documentació fotogràfica

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

GENERALITAT
DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE CULTURA
DIRECCIÓ GENERAL DEL PATRIMONI CULTURAL
SERVEI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya

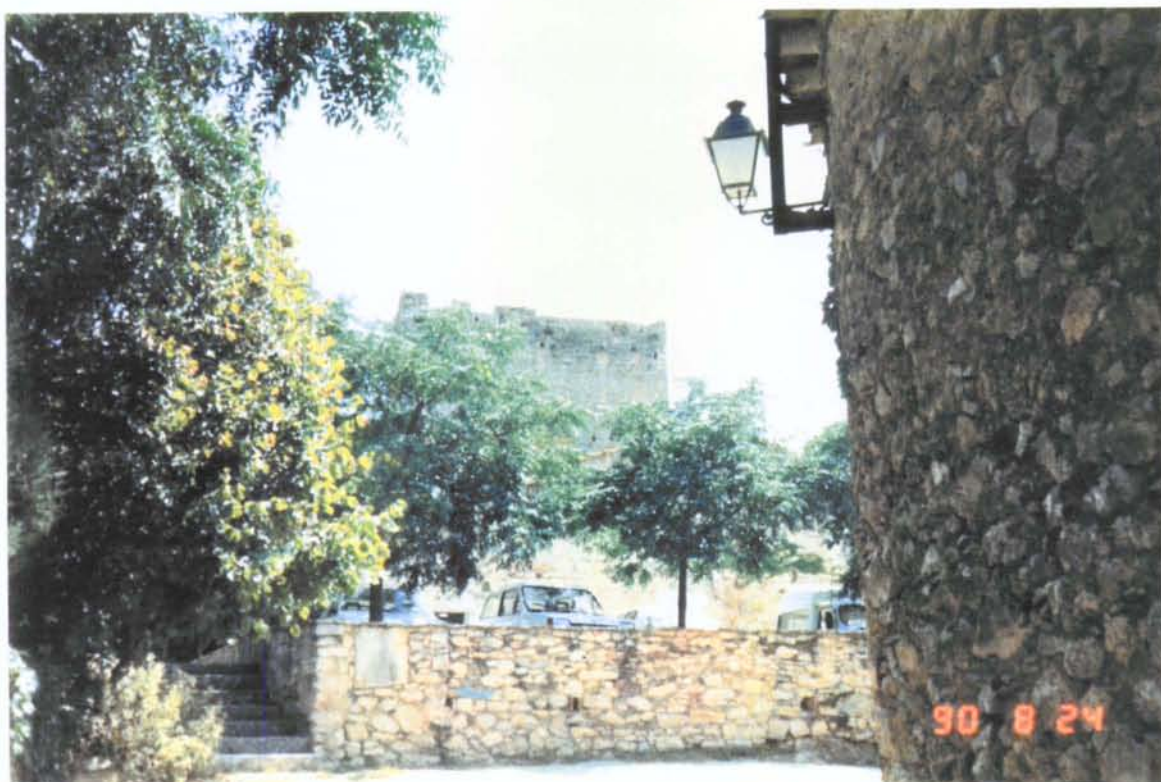
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya

Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

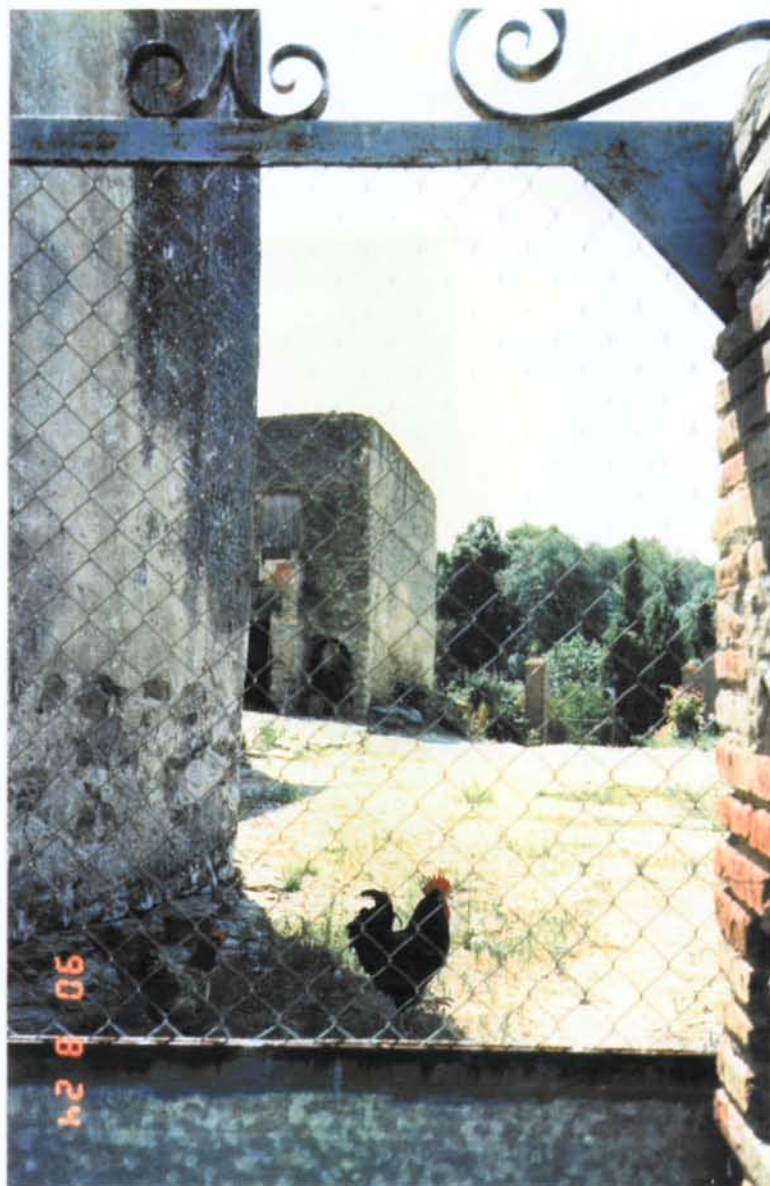

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE CULTURA
DIRECCIÓ GENERAL DEL PATRIMONI CULTURAL
SERVEI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC
1980-1981

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

L'expedient de delimitació de l'entorn de protecció del **Castell d'Esclanyà**, al terme municipal de Begur, ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural a través del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

Direcció: Antoni Navarro i Cossío,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic

Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)

Coordinació: Mariona Abelló i Sala (SPA)

Redacció: Carles Fontanals i Pociello, arquitecte (SPA)
Carme Gallo i Baratas, Historiadora de l'Art (SPA)

Gestió: M. José Ruíz i Ortega (SPA)

Planimetria: Servei del Patrimoni Arquitectònic, i
Ajuntament de Begur

Fotografies: Servei del Patrimoni Arquitectònic